

קדושים תשפ"ד: אל תפנו

ויקרא פרשת קדושים פרק יט

(ד) אל תפנו אל האלים ואלהי מסכה לא תעשו לכם אני יקח אלהיכם:

רמב"ן ויקרא פרשת קדושים פרק יט

(ד) ואמר אל תפנו אל האלים - והוא מלשון ואם יפנה לבבך (דברים ל יז), אשר לבבו פונה היום (שם כט יז), יאמר שלא יפנה לבו באלילים להאמין שיהיה בהם תועלת או שיבאו העתידות אשר יתנבאו מהם, אבל יהיו הם וכל מעשיהם אפס ותוהו בעיניו, ולא תבא עתידות רק בגזרת עליון. וכך אמרו רבותינו (שבת קמט א) דיוקנות עצמן אסור להסתכל בהן, משום שנאמר אל תפנו אל האלים, הכניסו אפילו ההסתכלות בהן בכלל האיסור שלא יתן דעתו בענינם כלל:

ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה י

והמצוה העשירית היא שהזהירנו מנטות אחר עבודה זרה ומהתעסק בספורה. רוצה לומר בזה העיון וההתאפשרות כרוחנית הפלונית תרד על תאר כך ותעשה כך, והכוכב הפלוני יקטרו לו ויעמדו לפניו על תאר כך ויעשה הדבר הפלוני. ומה שילך הדרך הזה. כי המחשבה באלו הדברים והעיון באותן הליצניות הוא מה שיעורר האדם לבקש אותם ועבודתם. והכתוב שהזהיר בו מזה הענין הוא אמרו (שם יט) אל תפנו אל האלים. ולשון ספרא אם אתה פונה אחריהן אתה עושה אותן אלוהות.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קמט עמוד א

תנו רבנן: כתב המהלך תחת הצורה ותחת הדיוקנאות - אסור לקרותו בשבת. ודיוקנא עצמה - אף בחול אסור להסתכל בה, משום שנאמר אאל תפנו אל האלים. מאי תלמודא? - אמר רבי חנין: אל תפנו אל מדעתכם.

רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק ב

הלכה ב

ספרים רבים חברו עובדי כוכבים בעבודתה היאך עיקר עבודתה ומה מעשיה ומשפטיה, צונו הקב"ה שלא לקרות באותן הספרים כלל ולא נהרהר בה ולא בדבר מדבריה, ואפילו להסתכל בדמות הצורה אסור שנאמר אל תפנו אל האלים, ובענין הזה נאמר ופן תדרוש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו שלא תשאל על דרך עבודתה היאך היא אע"פ שאין אתה עובדה שדבר זה גורם להפנות אחריה א ולעשות כמה שהן עושין שנאמר ואעשה כן גם אני.

הלכה ג

וכל הלאוין האלו בענין אחד הן והוא שלא יפנה אחר עבודת כוכבים וכל הנפנה אחריה בדרך שהוא עושה בו מעשה הרי זה לוקה, ולא עבודת כוכבים בלבד הוא שאסור להפנות אחריה במחשבה אלא כל מחשבה שהוא גורם לו לאדם לעקור עיקר מעיקרי התורה מוזהרין אנו שלא להעלותה על לבנו ולא נסח דעתנו לכך ונחשוב ונמשך אחר הרהורי הלב, מפני שדעתו של אדם קצרה ולא כל הדעות יכולין להשיג האמת על בוריו, ואם ימשך כל אדם אחר מחשבות לבו נמצא מחריב את העולם לפי קוצר דעתו, כיצד פעמים יתור אחר עבודת כוכבים ופעמים יחשוב ביחוד הבורא שמא הוא שמא אינו, מה למעלה ומה למטה מה לפניו ומה לאחור, ופעמים בנבואה שמא היא אמת שמא היא אינה, ופעמים בתורה שמא היא מן השמים שמא אינה, ואינו יודע המדות שדין בהן עד שידע האמת על בוריו ונמצא יוצא לידי מינות, ועל ענין זה הזהירה תורה ונאמר בה ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים, כלומר לא ימשך כל אחד מכם אחר דעתו הקצרה וידמה שמחשבתו משגת האמת, כך אמרו חכמים אחרי לבבכם זו מינות ואחרי עיניכם זו זנות, ולא זו אע"פ שהוא גורם לאדם לטרדו מן העולם הבא אין בו מלקות.

תוספות מסכת שבת דף קמט עמוד א

ודיוקני עצמה אף בחול אסור - נראה דבשויה לשם עבודת גלולים אמר אבל לנוי מותר כדמשמע מבני של קדושים דלא הוו מסתכלי בצורתא דזוזא (ע"ז דף נ). מכלל דאחריני הוו מסתכלי.

תוספות מסכת עבודה זרה דף נ עמוד א

ה"ג בנן של קדושים מהלך עליהם - לשון יחיד וכן בסמוך אפילו בצורתא דזוזא לא מסתכל דארבי מנחם גופיה קאי ולא על אביו ואמו כדאיתא פ"ב דמועד קטן (דף כה:). כד נח נפשיה דר' מנחם בר' סימאי אישתנו כל צילמנייא משום דלא איסתכל בצורתא דזוזא וא"ת מה חסידות איכא בזה הא אמרינן פרק שואל (שבת דף קמט.) דיוקנא עצמה אסורה להסתכל אפי' בחול כדכתיב אל תפנו אל האלילים ושמא בצורתא דזוזא שרגיל לראות בה תדיר לא שייכא בה הפנאה ואפ"ה לא מסתכל.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שז

סעיף טז

מליצות ומשלים של שיחת יח' { (נח) חולין ודברי חשק, כגון ספר עמנואל, וכן ספרי מלחמות, אסור לקרות בהם בשבת; ואף בחול אסור (נט) כב משום מושב לצים (תהילים א, א), * כג ועובר משום אל תפנו אל האלילים (ויקרא יט, ד) לא תפנו (ס) אל מדעתכם; ובדברי חשק, איכא תו משום מגרה יצר הרע; ומי שחיברן ומי שהעתיקן, (סא) וא"צ לומר המדפיסן, * מחטיאים את הרבים.

ביאור הלכה סימן שז

* ועובר משום אל תפנו וכו' - בגמרא איתא אסור להסתכל בדיוקנאות וכתבו התוספות בשבת והרא"ש דדוקא בדיוקנא העשויה לשם עבודת כוכבים אבל לנוי שרי וכן משמע דעת שארי הפוסקים [א"ר] ויש מחמירין גם בזה [תוס' בע"ג דף נ] וכתב המ"א דדוקא הסתכלות אסור לדידהו אבל ראייה בעלמא שרי לכו"ע:

שולחן ערוך יורה דעה הלכות עבודת כוכבים סימן קמב

סעיף טו

לב {ב} אסור כז' < לשמוע כח' < כלי שיר כט' < של עבודת כוכבים או להסתכל לג בנוי עבודת כוכבים, כיון כו' { שנהנה בראייה. לד [לד] ומיהו דבר שאין כו' { מתכוין, מותר). (מצא הגה בשם רבי ישעיה האחרון ז"ל ועיין ס"ק ל"ד).

ש"ך יורה דעה סימן קמב

לג בנוי אלילים. פי' באלילים עצמם שנעבדו אסור להסתכל בהן לראות נויין אבל צורות שנעשו לנוי ולא לעבוד מבואר בתו' והרא"ש דמותר:

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק א סימן סט

אם מותר לסחור בסטעמפס /בולים/ של המדינות שיש סטעמפס שמצויר עליהן שתי וערב וכומרים. ומה ששאל מע"כ באחד שמסחרו הוא למכור סטעמפס לאלו האוהבים לקבל סטעמפס מכל המדינות ויש מדינות שמצוירים על הסטעמפס כומרים ושתי /וערב/ ערב שלהם אם מותר לו לסחור בזה. הנה לע"ד אין לאסור דהם רק כהצורות שעל המטבעות שכתבו התוס' והרא"ש בשבת דף קמ"ט ד"ה ודיוקני שמותר כדמשמע מר' מנחם בר' סימאי שקרו ליה בני של קדושים משום דלא הוי מסתכל בצורתא דזוזא מכלל דאחריני הוו מסתכלי וכתבו הטעם משום דרק

בשויה לשם עבודת גלולים אמר שאסור להסתכל בה אבל כשנעשה לשם נוי מותר עיי"ש. וטעם זה שייך אף בצורות שעל הסטעפס/הסטעמפס/ שלא נעשו אלא לנוי ולסימן כמו על המטבע. ועיין בתוס' ע"ז דף נ' בד"ה ה"ג שכתבו טעם אחר בהיתר הסתכלות במטבע דכיון שרגיל לראות בה תדיר לא שייכא בה הפנאה ופשוט שאין כוונתם כשכבר הורגל לראות דא"כ יקשה איך הורגלו מתחלה לראות בצורת המטבע וגם איך מותר בזה וגם איך מותר עני שלא מצוי אצלו מטבעות. אלא הפירוש הוא דמחמת שנעשה לראות בה תדיר לא כדרך שאר ע"ז שנעשה רק להסתכל בה בעת שרוצים לעובדה, לא שייך הפנאה בהסתכלות כיון דיודוע לכל שהסתכלות בה הוא בשביל ענין המטבע. וא"כ גם הסטעמפס הוא ממש כן דנעשו לראות בה תדיר לצורך שיש לעשות בהסטעמפס שהוא לדבקם במכתבים וכדומה. עכ"פ באותו הטעם שמוותרין להסתכל במטבעות ישנו גם בסטעמפס.

וגם לא ברור לי שיהיה בכלל איסור להסתכל בשתי ערב שלהם דיותר נוטה שליכא איסור כיון שאינו הע"ז עצמה שעובדין לזה רק איזה חק עכו"ם להחזיק סימן זה לעבוד הע"ז בזה שלא מצוינו בכה"ג שיהיה אסור בהסתכלות ורק מצד הרחקה מן הכיעור יש להחמיר בנעשו לעבודתם כחק שלהם ולא במטבעות וסטעמפס שאין אף להחמיר. וצורות כומרים אם יש שם, הוא כמו צורות מלכים ושאר אנשים שאין עובדין לצורות הכומרים. ולכן איני רואה שום איסור בהמסחר בהם ובהחזקתם בתוך שאר סטעמפס של שאר מדינות.

ויש עוד טעם גדול בסטעמפס שהרי נעשו באופן שמבזין את הצורות דמלכלכין אותן בהפאצט/דואר/ שרושמין עליו בחותם לפוסלו מלהדביקו עוד הפעם וגם שמשליכין אותם באשפות אחר שנוטלין משם את המכתבים, ואת שאינו נוהג בו משום אלוה אין לאסור כדאיתא בע"ז דף מ"ד לענין שמותר לרחוץ במרחץ של אפרודיטי וכ"כ אין לאסור להסתכל מטעם זה.

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ג סימן קכט

ו' איסור ליכנס לכנסית הנוצרים פשוט שליכנס לכנסית הנוצרים שהוא מקום שעובדים ועושין תפלותיהם שאסור אף ליכנס רק להביט בצורות שהיו ידועין שרק לנוי נעשו שליכא לתוס' שבת איסור הסתכלות בהו כלמקום הע"ז גופא כדאיתא בע"ז דף י"ז הרחק מעליה דרכך זו מינות ולבית אבידן שהיו הולכין כמה אמוראי כתבו התוס' שם שלא היה בית מינות ממש אלא מקום ויכוח, וגם הוא איסור הנאה, ונידון התוס' הוא כשהן נמצאים במקומות אחרים. ובית אלילים שבסימן קמ"ב סעי' י' אינו בית ששם עושין תפלותיהם ועבודותיהן דהא לא היה שייך לומר שאיכא שם דרך לעבור בו אלא בית מיוחד להע"ז לפי מחשבות העובדים את הע"ז שהאליל בא לשם ואין עושין שם כלום, אבל בבית שעושין עבודותיהם אסור בכל אופן, ודין החצר הוא חצר שאין שם כלום והנידון הוא רק מפני החשד שלכן כשדרך עובר בו למקום אחר מותר, וגם הא שכתבו התוס' דצורות לנוי מותר הוא דוקא לנוי בעלמא כאנדרטא של מלכים וצורות שבמטבעות ותמונות (פיקצ'ס) שבכתבים, אבל אם נעשו לנוי הע"ז ובית הע"ז אסור בהנאה כמו הע"ז, כמפורש בע"ז דף נ"א וכל הצורות הנמצאים שם כולם אף אלו שלא נעבדו נעשו לנוי להע"ז ולבית הע"ז שזה אסור, וגם לבד האיסור דבר השחתה הוא באמונה ובדעות שיהיה רצון לילך לשם, וגם בני הר"ד שליט"א אומר שכל הענין נעשה להסית ולהדיח בהתקרבות שזה ודאי הוא דבר אסור לעשות רצונם ולהתקרב להם ולכן ח"ו מליך לשם.

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ב סימן נג

בענין אחד שפרנסתו להיות מורה בבתי הספר של המדינה בדברי ימי היונים והרומים אם מותר לספר בדתייהם כ"ח ניסן תש"כ. מע"כ ידידי הנכבד מהר"ר יהודה פרנס שליט"א.

הנה בדבר אחד שפרנסתו להיות מורה בבתי למוד של המדינה בדברי ימי היונים והרומים וצריך גם להגיד שעורים בעניני דתייהם ועבודת אליליהם אם יש בזה איסור דאל תפנו אל האלילים וכתר"ה מסביר הספק מכיון שכתב הרמב"ם בפ"ב מע"ז ה"ב שאיסור הקריאה בספרים שחברו עובדי כוכבים בעבודתה הוא משום שדבר זה גורם להפנות אחריה ולעשות כמה שהם עושין ובזמן הזה שדתייהם כבר מאוסים לכל העולם אין לחוש כלל שימשך אחד אחר זה אין לאסור או דשמא עכ"פ הוא בכלל האיסור אף שאין הטעם.

הנכון לע"ד דלהסתכל בצורה של ע"ז שהוא ג"כ מצד אל תפנו כדאיתא בשבת דף קמ"ט אסור אף שליכא הטעם ככל האיסורין שאין תלוי בהטעם אף באלו שנאמר טעם, ואף לר"ש שדריש טעמא דקרא הוא רק שהוא לפרש מצד הטעם שלא נאמר האיסור אלא באופן שאיכא הטעם כמו בלא תחבול בגד אלמנה שבשביל הטעם מפרש שלא נאמר האיסור אלא בעניה אבל בדבר שנאמר האיסור רק שנעשה זמן שליכא הטעם גם לר"ש לא יותר כיון שכבר נאסר. וראיה משיטת הרמב"ם בפ"ב מע"ז ה"א וה"ז שהקפת פאת הראש והשחתת הזקן נאסר מטעם שכן הוא דרך העכו"ם והב"י בסימן קפ"א ביו"ד כתב שלא נתן טעם מדעתו אלא הוא מדעת הכתוב עיי"ש ומ"מ גם הרמב"ם סובר שהדין הוא לעולם אף כשהעכו"ם אין עושין כן דלא כסתם חוקות העכו"ם שכשהעכו"ם פסקו מלנהוג כן ליכא האיסור וכן הוא אף להטור באיסור כתובת קעקע ושריטה וגדידה שהאיסור הוא משום חוקות העכו"ם כדאיתא בסימן ק"פ ומ"מ אסורין לעולם אף כשפסקו העכו"ם מלעשות כן אלמא דכיון שדברים אלו אסרה תורה בפירוש אף שהוא בשביל אותו הטעם עצמו דסתם חוקות העכו"ם מ"מ לא תלוי הדין בהטעם שיתבטל כשיבא זמן שלא יהיה הטעם אלא דבשביל הטעם שהיה אז אסרה תורה לעולם אף כשיתבטל הטעם כיון שעכ"פ היה זה בהאיסור. ול"ד לסתם חוקות עכו"ם שלא נאמר האיסור על הדבר אלא על מה שהוא חוק העכו"ם דלכן כיון שפסקו עכו"ם להתנהג כן הרי אין זה שוב מכלל האיסור כיון דחוק העכו"ם שבו היה האיסור ולא עצם הדבר, אבל אלו דברים הא נאמר איסורן על עצם הדבר כמ"ש בתורה וזה שהיה חוק העכו"ם הוא רק לטעם על האיסור שלכן אינו עושה שיתבטל הדין אף שנתבטל הטעם במשך הזמן. וכ"כ הוא איסור אל תפנו אל האלילים דהוא איסור על הסתכלות בצורה בע"ז וכדומה אף שהטעם הוא כדכתב הרמב"ם כדי שלא יפנה לעשות כמעשיהם ומשמע מהכ"מ שהוא ממשמעות הקרא מ"מ הוא רק טעם להדין שלכן אף שנעשה זמן שליכא הטעם לא נתבטל האיסור.

ולכן גם לקרא בספרים שחברו בעבודתה יש לאסור אף שנימא שבטל הטעם בזמן הזה שכבר נמאסו דעותיהם בעולם אבל נראה פשוט שהאיסור הוא רק בספרים שחברו העכו"ם שעובדים להע"ז שהם כתבו זה לשבחה בדברי הבל ושטות שנדמה להם שהוא שבח שספרים כאלו נאסרו בשביל הטעם בלאו דאל תפנו ונאסר לעולם אף כשיתבטל הטעם שלא ימשכו בנ"א בדבריהם הטפשיים, אבל ספרים שנתחברו מכופרים בע"ז היא שהוא רק להתלוצץ בהם ולבזותם במה שספרים הבלותם ושטותם לא נאסר גם אז, ומצינו גם בקראי שמספרים מעבודתם אבל כיון שהוא באופן שהוא לבזות ולהתלוצץ אינו כלום. וכ"ש שאין לאסור עתה מה שלא היה אסור אז.

וא"כ כשצריך ללמד בהקורס שלו עניני דתיהם והבליהם, צריך לדבר בלשון שיבינו שהם עניני שטות והבל איך שדבר הבל זה עשו ודבר הבל זה אשר אפילו קצת בן דעת ימאס בזה וכהא שאמר ר"נ במגילה דף כ"ה כל ליצנותא אסירא בר מליצנותא דעכו"ם דשריא. ובאופן זה מותר, וגם אפשר יביא קצת תועלת מזה שיבין מזה שאף עתה יש כמה דברים שאף שמחזיקים הרבה בנ"א שהם באמת הבלים ודברי שטות ואין ללכת אחר הדברים שמחזיקים אף רוב עולם בעינים סתומות, כמו שהיו הרבה דורות שטעו בדברי הבל ושטות כאלו שהיו מליוני מליונים בנ"א ורק עם ישראל שהיו מתי מעט הבינו האמת וקבלו התורה ושמרוה בכל הדורות ומסרו נפשם עליה וכל העולם שחקו עליהם ובזו אותם ועתה יודעים כל אוה"ע שהאמת היה עם ישראל בזה, ואפשר יבינו שגם עתה הוא כן, ואף שודאי אין לנו לדרוש בפני אוה"ע בדבר דתם שמחזיקים היום מצד שלום המדינה שבחסד השי"ת אנו שרוים בצלה בשלום ושלוחו ואנו מצוים להתפלל בשלומה מ"מ לדרוש על הבליות העמים הקדמונים הוא דבר טוב שיביא תועלת ממילא. והגני ידו מברכו בלו"ג, משה פיינשטיין

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ב סימן קיא

בענין קריאה בספרי ע"ז להבין ולהורות ובשמיעת ניגונים שמנגנין לע"ז יום ב' י"ב אייר תש"כ. מע"כ ידידי הנכבד מהר"ר יהודה פרנס שליט"א.

בדבר מה שהביא מהמאירי פ' חלק על קריאה בספרים חיצונים שלהבין ולהורות ליכא איסור שה"ה על ספרי ע"ז, הוא אמת דגם ספרים החיצונים תנא בסנהדרין דף ק' שהם ספרי צדוקים וכידוע שבהרבה מקומות אמר בגמ' לשון צדוקי גם על עובדי ע"ז עיין בהוריות דף י"א שאמר אלא איזהו צדוקי כל העובד עכו"ם. וגם לבד זה אין מקום לחלק בין ספרי

כפירה לספרי ע"ז וכולם אסורים. ומסתבר לע"ד שגם הלאו דאל תפנו אל האלילים איכא בקריאה דספרי כפירה אף שלא הוזכר שם עניני ע"ז, דאף שפשטות הקרא הוא על ע"ז מ"מ יש למילף מזה גם איסור לפנות לעניני כל כפירה בה' ובתורתו דבכל התורה למדין זמ"ז ובפרט למה שפ"ר חנין הקרא אל האלילים אל תפנו אל מדעתכם בשבת דף קמ"ט ופרש"י אל אשר אתם עושים מדעת לבבכם שזה הא הוא גם בכל עניני כפירה ולכן מה שיש בזה גם איסור קריאה בספרי ע"ז כמפורש ברמב"ם פ"ב מע"ז ה"ב שהוא מלאו זה שהוא גם בכל עניני ספרי כפירה אף ספרי צדוקים של צדוק וביתוס נמצא שאף אם נפרש ספרי צדוקים על ספרי צדוק וביתוס שאינם ספרי ע"ז הוא באותו האיסור והדין ממש של ספרי ע"ז, ועיין במגדל עוז שציין על איסור קריאה בספרי ע"ז להא דחלק דף ק' הרי מפרש כדלעיל שהוא גם על ספרי ע"ז וע"ז הא כתב המאירי דלהבין ולהורות ליכא איסור. ואולי ילפינן זה מלמוד עניני כשוף שנאמר לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות בסנהדרין דף ס"ח. ואולי מהא דסנהדרין צריכין לידע גם עניני כשוף וגם הבלי ע"ז כמפורש ברמב"ם רפ"ב מסנהדרין כדי שיהיו יודעין לדון אותם ואם לא היו קורין בספריהם איך היו יודעין דאין לומר שהיו לומדין מהעובדים שזה אסור אף כדי להבין ולהורות כדאיתא בשבת דף ע"ה דמן גדופי שהוא מין האדוק בע"ז אסור ללמד אף להבין ולהורות עיי"ש. עכ"פ הדין אמת דלהבין ולהורות ליכא איסור. אבל מצד היתר זה אין להתיר אלא לגדולי הדור בתורה וביראת שמים ולא לסתם בנ"א. אבל לקרא מספרים שמבינים משם שהם דברי הבל ושטות שכותבים שם ששטות זה עשו וכדומה וכן ללמד בהקורס באופן זה אין בזה שום איסור כדכתבתי במכתבי הקודם.

רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק ג

הלכה ט

העושה עבודת כוכבים לעצמו אע"פ שלא עשאה בידו ולא עבדה לוקה שנא' לא תעשה לך פסל וכל תמונה, וכן העושה עבודת כוכבים בידו לאחרים אפילו עשאה לעובד כוכבים לוקה שנאמר ואלהי מסכה לא תעשו לכם, לפיכך העושה עבודת כוכבים בידו לעצמו לוקה שתיים

שולחן ערוך יורה דעה הלכות עבודת כוכבים סימן קמא

סעיף א

א א [א] <א> א' כל הצלמים של עבודת כוכבים הנמצאים בכפרים, אסורים, <ב> דסתמא לשם עבודת כוכבים נעשו. והנמצאים א' { בכרכים, מותרים, דודאי לנוי נעשו (לשון המחבר) ב [א] א"כ עומדין על פתח ב ב' { המדינה (לשון רמב"ם פ"ז מהל' עבודת כוכבים) ג [ג] והיה ביד הצורה ד צורת מקל או צפור או כדור או סייף או עטרה וטבעת. הגה: ד [א] { א' <ג' צורות ד' < שמשתחווים להם, ה דינם ה' < כדן ג' < ו' < הצלם ואסורים בלא ביטול. ו ה' [א] אבל אותן (א) ז' < ח' < שתולין בצואר ט' < לזכרון, י' < לא מקרי צלם, יא' < ומותר. { ב' { מרדכי ריש פרק כל הצלמים בשם ראבי"ה.

ש"ך יורה דעה סימן קמא

ו אבל אותן שתולין בצואר כו'. היינו בידוע שלא השתחוה לו (ואתא לאשמועינן דל"ת כיון שתולין אותו בצואר מיד נאסר) הא לאו הכי לא גרע מאם מצא כלים שעליהם צורת עבודת כוכבי' דהכלים אסורים אם הם מכובדים דכיון שדרך לעבוד אותה הצורה חיישינן שמא נעבדו הכלים כדלקמן סעיף ג' והכי נמי איכא למיחש להכי ובעבודת כוכבים עצמה אין לחלק בין מכובד לבזוי דדווקא בכלים אמרי' דעל המבזים ודאי לנוי הכלי נעשו מה שאין כן הכא ומצאתי בהר"ן פרק כל הצלמים וז"ל כתב הרשב"א דבזמן הזה שחוקקים חקק בכלים ומציירים בהם צורות ודמות עבודת כוכבים אף המוצא אותם הכלים אסורים ע"כ וצל"ע שאפשר שאין עובדים היום לצורות הללו אלא לזכר בעלמא עושיין אותם עכ"ל הר"ן וכ"כ רבינו ירוחם נתי"ז ח"ד ואפשר דעובדי כוכבים אלו שאין אדוקים בעבודת כוכבים כל מה שעושיין בצורות הללו בכלים אינם עושים אלא לנוי ומותרים בהנאה כלם ואסור להשהותן משום חשד אם הם בולטים וראוי להחמיר בספק איסור תורה ע"כ ואפשר בצורה עצמו כיון שדרך שמשתחווים לו לכ"ע אסור: